

คู่มือ

7. วางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ภาคผนวก ค.

คู่มือการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

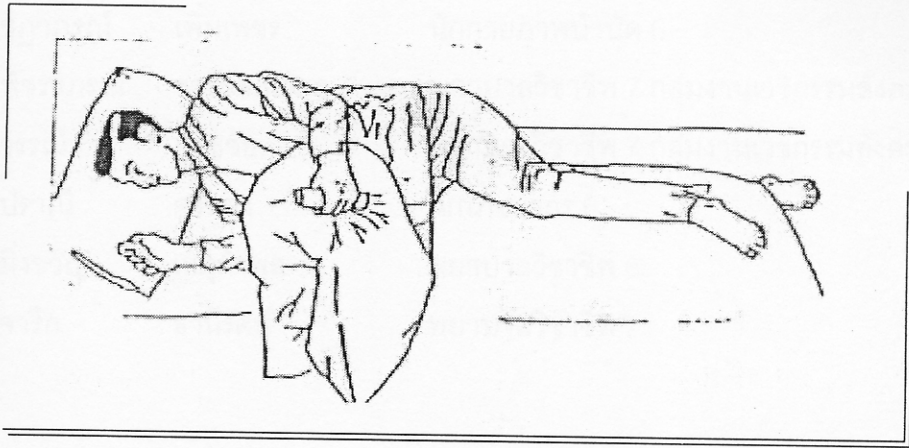
กรมโยธา

นางสาวรัก ธานีรัตน์

นักศึกษาร่วมกับศาสตราจารย์พิเศษ นพ.วิฑูรย์ วัฒนศิริกุล

คู่มือ

การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

จัดทำโดย

นางจารึก ธานีรัตน์

นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คู่มือ

การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

รวบรวมโดย

1.	นางวิภาวี	ภูรัก	แพทย์ 6
2.	นางจิราภร	ธาฮอบ	เภสัชกร 6
3.	นางชฎาภรณ์	เพิ่มเพชร	นักกายภาพบำบัด 6
4.	นางพัชราภรณ์	ขจรวิฒนากุล	พยาบาลวิชาชีพ 7 กลุ่มงานเวชกรรมสังคม
5.	นางวรรณิ	ยุทธชัย	พยาบาลวิชาชีพ 7 กลุ่มงานเวชกรรมสังคม
6.	นางปราณี	คงทอง	นักโภชนาการ 6
7.	นางมิ่งขวัญ	เกตุดำพล	พยาบาลวิชาชีพ 6
8.	นางจารีก	ธานีรัตน์	พยาบาลวิชาชีพ 7

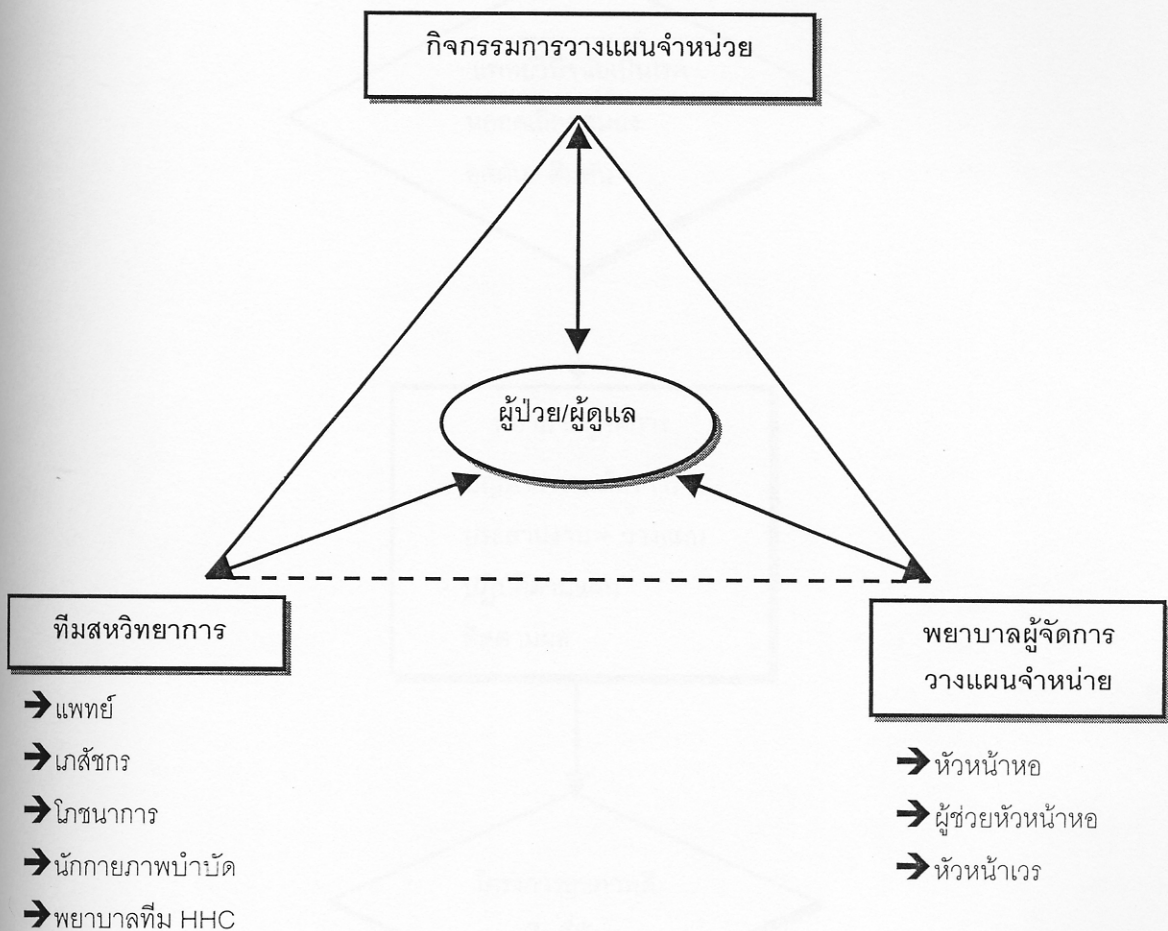
การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

โรคหลอดเลือดสมอง เป็นภาวะที่มีความผิดปกติของระบบประสาทอันเนื่องมาจากความผิดปกติของหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงสมองนั่นเอง ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุของเส้นเลือดในสมองแตก อุดตัน หรือตีบตัน ก็ส่งผลให้เกิดการสูญเสียของการทำหน้าที่ของระบบประสาท ดังปัญหาที่พบทั้งด้านร่างกาย เกิดความพิการของแขนขา การสื่อสาร ภาษา ความผิดปกติต่อการรับประทานอาหาร การขับถ่าย เพศสัมพันธ์ และการรับรู้ต่าง ๆ ผิดไป และที่สำคัญทำให้เกิดปัญหาด้านจิตใจ และสังคมตามมาในที่สุด จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ผู้ป่วยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาผู้อื่น และผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งหย่อนไปกว่าบุคลากรทางพยาบาลคือผู้ดูแล เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้ป่วยและเป็นกุญแจสำคัญที่คอยกระตุ้นช่วยเหลือและสนับสนุน ให้กำลังใจผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี การที่ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้รับการบริการที่มีคุณภาพ เกิดความต่อเนื่อง และคุ้มทุนนั้น ต้องอาศัยการเตรียมผู้ป่วยและผู้ดูแลอย่างเป็นระบบนั่นคือ การวางแผนจำหน่ายที่ชัดเจน โดยให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานด้วย

การวางแผนจำหน่าย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบบริการสาธารณสุข เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงบริการสาธารณสุข ระหว่างโรงพยาบาลและบ้านหรือชุมชน หรือการจำหน่าย ผู้ป่วยจากหอผู้ป่วยหนึ่งไปยังอีกหอผู้ป่วยหนึ่ง เกิดความต่อเนื่องของการดูแล ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันในทีมสหวิทยาการ (multidisciplinary) มีเป้าหมายสำคัญคือผู้ใช้บริการได้รับการดูแลที่ต่อเนื่อง (continuing) คุ้มทุน (cost effective ness) และผู้ใช้บริการมีคุณภาพที่ดี (quality of life) โดยนำเอาทรัพยากรในบ้านและชุมชน มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยและผู้ดูแล ตลอดจนการแนะนำเลือกใช้บริการสุขภาพชุมชน การวางแผนจำหน่าย จะช่วยลดระยะเวลาในการพักรักษาตัวในโรงพยาบาล (length of stay) สามารถลดความถี่ในการดูแลประจำวันของพยาบาล ป้องกันการกลับเข้ารับรักษาซ้ำ (readmission) โดยไม่จำเป็น ความพึงพอใจสูงขึ้นและสามารถดูแลตนเองได้ตามความสามารถ หรือศักยภาพที่มีอยู่ มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี แผนการจำหน่ายผู้ป่วยจะสะท้อนแนวคิดการดูแลโดยมองครมของผู้ป่วย เน้นการดูแลตนเอง การให้การรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นตัวชี้คุณภาพของการบริการได้อย่างดีด้วย และที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นกรวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองชนิดอุดตัน (embolism) หรือตีบตัน (trombosis) เท่านั้นและให้การรักษาทงยาไม่ได้ผ่าตัดสมอง มีการประชุมตกลงร่วมกันโดยมีแพทย์ เภสัชกร โภชนากร กายภาพบำบัด และพยาบาลจากทีมพยาบาลเยี่ยมบ้าน โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมของการวางแผนจำหน่าย กำหนดกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลาอย่างละเอียด

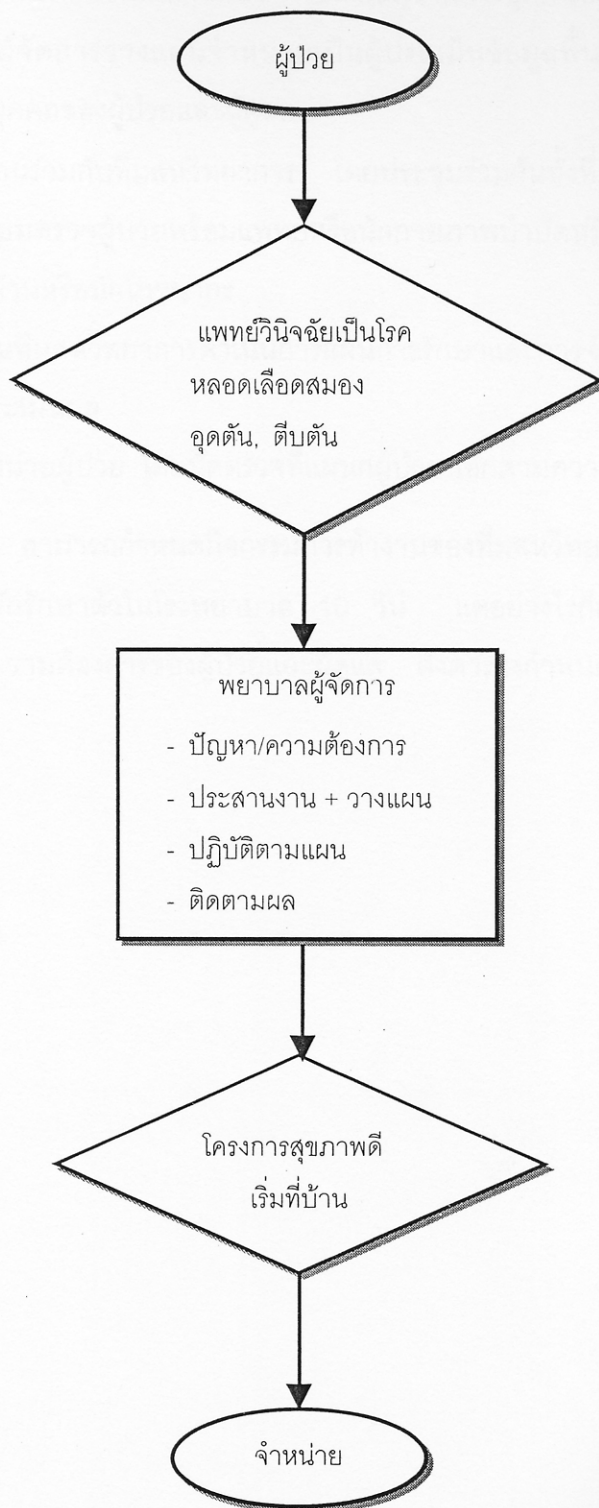
ฉะนั้นการวางแผนจำหน่าย จึงเป็นแผนการกำหนดการให้ความรู้และฝึกทักษะของผู้ดูแล ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อให้ผู้ดูแลสามารถช่วยเหลือผู้ป่วยในการทำกิจวัตร ประจำวัน สามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ช่วยเหลือในการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย รวมทั้ง การดูแลด้านจิตใจ ซึ่งนอกจากการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบการทำงานในแผนการจำหน่าย ยังบอกถึงลักษณะการประสานงาน ดังรูปแบบโครงสร้างของการวางแผนจำหน่าย และระบบการ ส่งต่อที่ชัดเจน

รูปแบบโครงสร้างของการวางแผนจำหน่าย

หมายเหตุ พยาบาลผู้จัดการประสานกับทีมสหวิทยาการ เพื่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายต่อผู้ป่วย/ผู้ดูแล และพยาบาลผู้จัดการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย โดยตรงต่อผู้ป่วย / ผู้ดูแล และทุกคนในทีมสหวิทยากรก็ปฏิบัติต่อผู้ป่วย / ผู้ดูแลเช่นกัน โดยผู้ยึดผู้ป่วย / ผู้ดูแลเป็นศูนย์กลาง ผู้ป่วยและผู้ดูแลมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย

ขั้นตอนการวางแผนจำหน่าย

วิธีปฏิบัติ

1. แพทย์รับผู้ป่วยไว้รับการรักษา เป็นผู้ป่วยทั้งหอผู้ป่วยไอซียู สามัญ หรือหอผู้ป่วยพิเศษ และได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคหลอดเลือดสมอง ด้วยสาเหตุจากการอุดตันหรือตีบตันเท่านั้น
2. พยาบาลผู้จัดการวางแผนจำหน่ายเป็นผู้ประเมินข้อมูลพื้นฐานจากแบบประเมินสมรรถนะ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยและผู้ดูแล
3. ประสานงานร่วมกับทีมสหวิทยาการ โดยประชุมร่วมกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมตรวจผู้ป่วยพร้อมแพทย์หรือนักกายภาพบำบัดหรือการโทรศัพท์ประสานงานกับพยาบาลเยี่ยมบ้านหรือนักโภชนาการ
4. บุคลากรในทีมสหวิทยาการดำเนินการแผนการรักษาและการจำหน่าย
5. ติดตามประเมินผล
6. แพทย์จำหน่ายผู้ป่วย โดยนัดตรวจที่แผนกผู้ป่วยนอกตามความเหมาะสม

จากวิธีปฏิบัติ สามารถกำหนดกิจกรรมการทำงานของทีมสหวิทยาการ ต่อการวางแผนจำหน่ายในระยะเวลาพักรักษาตัวในโรงพยาบาล 10 วัน แต่อย่างไรก็ตามสามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยและผู้ดูแล ดังตารางกำหนดกิจกรรม

ในระยะเวลาพักรักษาตัวในโรงพยาบาล 10 วัน
ตารางกิจกรรมการทำงานของทีมสหวิทยาการต่อการวางแผนจำหน่าย

วันที่	1 - 2	3 - 4	5 - 6	7 - 8	9 - 10
ทีม พยาบาลผู้จัดการ/ พยาบาลผู้ดูแล	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินปัญหา/ความต้องการ - ประสานกับทีมเพื่อกำหนดแผน - ให้การพยาบาลทั่วไป - ให้ความรู้เรื่องโรค 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินปัญหา/ความต้องการ - สอน/สาธิตการทำกายภาพ - ให้ความรู้เรื่องโรค (ต่อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินปัญหา/ความต้องการ - สอน/สาธิตการให้อาหารทางสายยาง การป้อนกรณีกินได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เตรียมความพร้อมที่บ้าน - กิจกรรมนอกเหนือ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินผล - สรุปก่อนจำหน่าย
แพทย์	<ul style="list-style-type: none"> - วินิจฉัย (ส่ง CT Brain) - อธิบายเกี่ยวกับโรคและการพยากรณ์โรค 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้การรักษา - ส่งปรึกษา PM & R 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้การรักษา - ส่งปรึกษาโภชนาการ/กรณีให้อาหารทางสายยาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามผลการปรึกษา - ให้การรักษา 	<ul style="list-style-type: none"> - จำหน่าย - ส่ง HHC - Follow up
เภสัชกร	<ul style="list-style-type: none"> - จ่ายยาตามแผน - อำนวยความสะดวกการเบิกใช้ยา - รับบริการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ทีม 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินปัญหา/ความต้องการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วย/ผู้ดูแล กรณียุ่งยาก/ซับซ้อน 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปปัญหาและวางแผนเพื่อการเยี่ยมที่บ้าน
แพทย์/นักกายภาพบำบัด		<ul style="list-style-type: none"> - รับปรึกษาตามแบบฟอร์มการปรึกษา - สอนการจัดท่า - สอน/สาธิต Passive active Exercise 	<ul style="list-style-type: none"> - สอน/สาธิตการบริหารข้อ (ต่อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตามผล 	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปปัญหาและวางแผนเพื่อการเยี่ยมที่บ้าน

วันที่	1 - 2	3 - 4	5 - 6	7 - 8	9 - 10
โภชนากร	- กำหนดแผนการให้อาหาร เป็นจำนวนพลังงาน/มือ (โดยรับแจ้งจากพยาบาล ผู้จัดการ/พยาบาล ผู้ดูแล	- จัดให้อาหารตามแผนการรักษา - รับปรึกษาปัญหา - ติดตามไปเยี่ยมผู้ป่วยตามหอ	- สอน/สาธิตการทำอาหารผสม (กรณีให้อาหารทางสายยาง) โดยมีคู่มือแจก	- ติดตามเยี่ยม - ประเมินผล	- สรุปปัญหาและวางแผนเพื่อการเยี่ยมที่บ้าน
พยาบาลเยี่ยมบ้าน		- ปรึกษา (โทรศัพท์แจ้ง)	- เยี่ยมผู้ป่วยที่หอผู้ป่วย - ชักประวัติ ลงแบบฟอร์ม การเยี่ยมบ้าน เขียนแผนที่ตามที่ผู้ป่วยอาศัยอยู่จริง	- ประเมินปัญหาหลังจำหน่าย	- นัดหมายการให้บริการที่บ้าน - ประชุมกับเยี่ยมบ้าน

หมายเหตุ กิจกรรมการทำงานในแต่ละวันสามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพของผู้ป่วย.

แผนการสอน

เรื่อง	การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง		
ผู้สอน	พยาบาลผู้วางแผนจำหน่าย	สถานที่	เตียงผู้ป่วย
ผู้เรียน	ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง	เวลา	30 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้ดูแลมีความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง		

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>1. เพื่อเกริ่นนำให้ผู้ดูแลแสดงความคิดเห็นใคร่รู้รายละเอียด</p>	<p>บทนำ โรคหลอดเลือดสมอง หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "โรคอัมพาต" เป็นโรคทางระบบประสาทที่ทำให้เกิดความพิการเรื้อรังทางสมองและร่างกาย ซึ่งมีความซับซ้อนของการเกิดโรคและอันตรายจากโรคสูง เกิดจากหลอดเลือดของสมองแตกตีบ หรืออุดตัน ทำให้สมองส่วนนั้นเสียหายที่ไป เกิดความผิดปกติทางสมองขึ้น ระยะเวลาของการเจ็บป่วยจะแตกต่างกันในแต่ละคน แล้วแต่ว่าเกิดความผิดปกติจากสาเหตุอะไรและเกิดที่ส่วนไหนของสมอง สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาคือเมื่อผู้ป่วยผ่านพ้นภาวะวิกฤตเข้าสู่ระยะพักฟื้นจะยังมีสภาพการหลงเหลืออยู่ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ตามปกติในระยะแรก ดังนั้นผู้ป่วยจึงต้องรู้ว่า เมื่อป่วยเป็นโรคนี้ควรจะปฏิบัติตนอย่างไร และผู้ดูแลควรรู้ว่าจะดูแลผู้ป่วยอย่างไร จึงควรทำความเข้าใจกับโรคหลอดเลือดสมองก่อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้</p>	<p>ภาพพดลิกรูปผู้ป่วยนอน</p>	<p>- บรรยาย - ชักถาม - สรุปเนื้อหาสำคัญ</p>	<p>ผู้ป่วยและผู้ดูแล ใจ ฟัง ชักถาม ตอบคำถาม</p>

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>2. ผู้ดูแลเข้าใจและบอกสาเหตุของอาการเกิดโรคหลอดเลือดสมองได้ถูกต้อง</p>	<p>สาเหตุของโรคหลอดเลือดสมอง</p> <p>โรคหลอดเลือดสมองเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 อย่างคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดจากการตีบตันหรือการอุดตันของหลอดเลือดสมอง 2. เกิดจากการแตกของหลอดเลือดสมอง <p>การตีบหรืออุดตันจะทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอสมองเกิดการขาดเลือด และเกิดการการผิดปกติขึ้น ส่วนการแตกของหลอดเลือดจะทำให้มีเลือดออกในสมอง ก้อนเลือดนั้นจะไปกดเนื้อสมอง ทำให้การทำงานของสมองผิดปกติ จึงเกิดการผิดปกติของระบบประสาทขึ้น</p>	<p>บรรยายประกอบ</p> <p>คู่มือสำหรับผู้ดูแล</p>	<p>- บรรยาย</p> <p>- ชักถาม</p>	<p>การประเมินผล</p> <p>ผู้ป่วยและผู้ดูแลสนใจ ฟัง ชักถาม และตอบคำถาม</p>
<p>2. ผู้ดูแลเข้าใจและบอกอาการของโรคหลอดเลือดสมองได้ถูกต้อง</p>	<p>อาการของโรคหลอดเลือดสมอง</p> <p>อาการของโรคหลอดเลือดสมองจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่มีการแตก ตีบ หรืออุดตัน และขนาดของเนื้อสมองที่ขาดเลือด</p> <p>ผู้ป่วยที่หลอดเลือดสมองใหญ่ ๆ ตีบ อาจมีอาการเตือน เช่น อาการสับสน งุนงง เวียนศีรษะ พูดไม่ได้ แขนขาชา หรือเป็นอัมพาตชั่วคราว เป็นต้น แต่ผู้ป่วยอาจไม่ได้สนใจ ซึ่งอาจเป็นอาการเตือนของการเกิดโรคหลอดเลือดสมองที่รุนแรง</p>		<p>- บรรยาย</p> <p>- ชักถาม</p>	<p>ผู้ป่วยและผู้ดูแลสนใจ ฟัง ชักถาม และตอบคำถาม</p>

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>อาการที่พบบ่อยมาโรงพยาบาล ผู้ป่วยมักมาด้วยเรื่องหมดสติ อัมพาตครึ่งซีก หรือพูดไม่ได้ ซึ่งอาการเหล่านี้มักเกิดขึ้นที่ทันใด และมากขึ้นเรื่อย ๆ ใน 2 - 3 นาที หรือนานเป็นชั่วโมง</p> <p>อาการทั่วไปของโรคหลอดเลือดสมอง คือ แขนขาอ่อนแรง ปวดศีรษะ อาเจียน มีความผิดปกติในการพูด ซักหมดสติ สับสน ความจำเสื่อม พฤติกรรมและอารมณ์เปลี่ยนแปลง อาจมีการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาของร่างกาย เช่น เจ็บปวดคล้ายเข็มแทง หรือมีอาการแสดง เช่น มีไข้ ความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นผิดปกติ เป็นต้น</p> <p>อาการทั่วไปมักเกิดหลังเกิดโรคหลอดเลือดสมองทันที บางครั้งระดับความรู้สึกตัวจะค่อย ๆ ลดลงจนถึงขั้นหมดสติในผู้ป่วยที่มีเลือดออกในสมอง ถ้าเลือดยังออกอยู่เรื่อย ๆ อาการจะรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ในผู้ป่วยที่หลอดเลือดอุดตันถูกอุดตันก็เช่นกัน ถ้าการอุดตันยังไม่สิ้นสุดอาการจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ถ้าการมีเลือดออกลดลงหรือการอุดตันน้อยลงผู้ป่วยจะมีอาการดีขึ้นได้บ้าง</p> <p>อาการเฉพาะที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่เป็น เช่น ถ้ามีเลือดออกในสมองซีกขวา จะทำให้เป็นอัมพาตซีกซ้าย แต่ตาและ</p>			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>4. ผู้ดูแลเข้าใจและบอกถึงการรักษาของโรคหลอดเลือดสมองได้ถูกต้อง</p> <p>5. ผู้ดูแลเข้าใจและบอกถึงโรคแทรกซ้อนของโรคหลอดเลือดสมองได้ถูกต้อง</p>	<p>ศีรษะหันไปทางขวา ในทำนองเดียวกันถ้าเลือดออกในสมองซีกซ้ายจะทำให้ล้มพาดซีกขวา ถ้าเลือดออกในก้านสมองซีกหนึ่งของร่างกายจะรู้สึกอ่อน ๆ หรือเจ็บปวดคล้ายเข็มทิ่มแทง เป็นต้น</p> <p>การรักษา</p> <p>โรคหลอดเลือดสมองรักษาด้วยการรับประทานยา หรือ บางรายจำเป็นต้องผ่าตัด แพทย์จะเป็นผู้พิจารณาให้การรักษาที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย</p> <p>โรคแทรกซ้อน</p> <p>ผู้ที่เป็นโรคหลอดเลือดสมองนาน ๆ จะมีโรคแทรกซ้อนเกิดขึ้นได้ ที่พบมากได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แผลกดทับ เกิดจากแรงกดไถระหว่างปุ่มกระดูกกับที่นอน ทำให้เกิดรอยแดงหรือรอยบดลอก หรือการไหลเวียนเลือดลดลง การรับความรู้สึกของผิวหนังเสียไป ทำให้เกิดแผลในที่สุด นอกจากนี้อาจเกิดจากการขาดสารอาหาร การบวมหรือการติดเชื้อก็ได้ บริเวณที่พบมากคือ ก้นกบ ข้อศอก สะโพก ต้นเท้า เข่า และท้ายทอย 	<p>บรรยายประกอบ</p> <p>คู่มือสำหรับผู้ป่วยดูแล</p>	<p>- บรรยาย</p> <p>- ชักถาม</p> <p>- บรรยาย</p> <p>- ชักถาม</p>	<p>ผู้ป่วยและผู้ดูแลสนใจ ฟัง ชักถาม และตอบคำถาม</p> <p>ผู้ป่วยและผู้ดูแลสนใจ ฟัง ชักถาม และตอบคำถาม</p>

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
วัตถุประสงค์	<p>2. ข้อดี เกิดจากมีการเคลื่อนไหวของข้อต่อลง ทำให้น้ำหนักลดลง และมีการหมุนมาเกาะตามข้อ ผู้ป่วยจะมีการปรับตัวเวลาเคลื่อนไหวข้อ เมื่อนานเข้าจะยิ่งทำให้เป็นมากขึ้นเรื่อย ๆ</p> <p>3. ปวดบวม เกิดจากการอักเสบ หรือการอักเสบของกระดูกอ่อนของข้อ การอักเสบของกล้ามเนื้อช่วยหายใจ และกระดูกอ่อน การมีแรงกดของกล้ามเนื้อในข้อ ทำให้ปวดมากขึ้น ผู้ป่วยจะมีไข้ มีเสมหะ</p> <p>4. ติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ จากแรงกดของข้อ การใส่สายสวนปัสสาวะ หรือการรักษาความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์</p> <p>5. กระดูกเปราะ และหักง่าย</p> <p>6. การขับถ่ายผิดปกติ เช่น ท้องผูก เป็นต้น</p> <p>7. บุคลิกเปลี่ยนไป ซ้ำเข่า หลังค่อม หงุดหงิดง่าย และมี</p> <p>ความผิดปกติในการใช้ภาษา</p>			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>5. ผู้ดูแลเข้าใจและสามารถบอกถึงการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้ถูกต้อง</p>	<p>การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง</p> <p>เมื่อผู้ป่วยเป็นโรคหลอดเลือดสมองผู้ป่วยจะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามปกติ ต้องการการดูแลและช่วยเหลือในการทำกิจกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้ดูแลจึงเป็นบุคคลที่สำคัญสำหรับผู้ป่วย ซึ่งการดูแลที่จำเป็นมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ดูแลความสะอาดของร่างกาย ปาก ฟัน ผม เล็บ และ ซอกอับต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณที่ผู้ป่วยทำเองไม่ได้ 2. ช่วยผู้ป่วยถอดหรือสวมใส่เสื้อผ้าในส่วนของผู้ป่วยทำเองไม่ได้ เช่น ใส่แขนเสื้อข้างที่อ่อนแรง ซึ่งการถอดจะถอดจากแขนข้างดีก่อนแล้วจึงถอดจากแขนข้างที่อ่อนแรงแต่เวลาใส่ให้ใส่แขนข้างที่อ่อนแรงก่อนแล้วจึงใส่แขนข้างดี 3. ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับประทานอาหารให้เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย 4. ดูแลเรื่องการขับถ่าย และทำความสะอาดหลังขับถ่าย เพราะผู้ป่วยมักช่วยเหลือนตนเองได้ รวมทั้งดูแลไม่ให้ท้องผูก ให้ผู้ป่วยถ่ายอุจจาระได้เอง โดยให้อาหารที่ช่วยระบาย เช่น ผัก ผลไม้ เป็นต้น และมีกรถ่ายทุกวัน 			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>5. ดูแลให้ผู้ป่วยเปลี่ยนท่านอนบ่อย ๆ อย่างน้อยทุก 2 ชั่วโมง ถ้าผู้ป่วยทำอะไรไม่ได้ญาติต้องทำให้ เพื่อป้องกันแผลกดทับ จัดทำให้ปลายแขนข้างที่อ่อนแรงสูงกว่าศอก เพื่อป้องกันปลายแขนบวม</p> <p>6. รักษาทางเดินหายใจให้โล่ง หมั่นขจัดเสมหะในปาก คอ และทางเดินหายใจออกให้หมด ถ้าผู้ป่วยสามารถไอและหายใจลึก ๆ ได้เอง ก็กระตุ้นให้ผู้ป่วยทำ จะช่วยป้องกันปอดบวม ปอดแฟบ และช่วยให้รับออกซิเจนเพียงพอ</p> <p>7. ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับยาครบขนาดตามเวลาที่แพทย์สั่ง</p> <p>8. ช่วยกระตุ้นให้ผู้ป่วยบริหารร่างกายหรือช่วยบริหารร่างกายให้ผู้ป่วยทุกวัน ทั้งด้านดีและด้านอ่อนแรง เพื่อให้กล้ามเนื้อคงความแข็งแรง กล้ามเนื้อไม่ลีบ ร่างกายไม่ทรุดโทรม และไม่เกิดข้อติด</p> <p>9. ดูแลความสะอาดของผิวหนัง สังเกตรอยแดง หรือรอยถลอกของผิวหนังบริเวณปุ่มกระดูก ถ้าพบรอยแดงให้ดูบ ๆ ให้เลือดไหลเวียนมาเลี้ยงส่วนนั้น แล้วหาหมอนพองไว้ และหมั่นพลิกตะแคงตัวบ่อย ๆ</p>			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>10. สังเกตอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้น เช่น มีไข้ ท้องอืด ผิวงาแดง ถ้าพบให้ทางแก้ไขหรือถ้าเป็นมากแก้ไขไม่ได้ พามาพบแพทย์</p> <p>11. ฝ้าสังเกตอาการของโรคอื่นที่เกิดร่วมกับโรคหลอดเลือดแดง เพื่อจะได้ช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ เช่น โรคเบาหวาน อาจมีน้ำตาลในเลือดสูงหรือต่ำเกินไป โรคความดันโลหิตสูงอาจมีอาการปวดศีรษะมาก เป็นต้น</p> <p>12. พาผู้ป่วยมาตรวจตามแพทย์นัด</p> <p>13. ให้ผู้ป่วยได้รับทราบความจริงรอบตัวเหมือนปกติ เช่น จัดหาโทรทัศน์ วิทยุ ปฏิทิน หรือรูปภาพคนในครอบครัวไว้ในห้อง มุมที่ผู้ป่วยมองเห็นได้ เปิดรายการวิทยุ โทรทัศน์ที่ผู้ป่วยชอบ เปิดเพลงหรือเปิดอ่านหนังสือให้ผู้ป่วยฟัง</p> <p>14. เป็นกำลังใจและช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้ผู้ป่วยเผชิญกับปัญหา และความพิการที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม</p> <p>15. ไม่พูดในสิ่งที่ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง หมกมั่งใจ หรือรู้สึกเป็นภาระแก่ครอบครัว เพราะจะทำให้ผู้ป่วยยิ่งหมกมั่งใจ</p> <p>16. กล่าวชมอย่างเหมาะสม เมื่อผู้ป่วยช่วยเหลือตนเอง</p>			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>8. ผู้ดูแลเข้าใจเหตุผลและความคิดรวบยอด รวมทั้งสิ่งที่ต้องปฏิบัติ เมื่อป่วยเป็นโรค หลอดเลือดสมอง</p>	<p>17. ปรับวิธีการที่จะติดต่อกับผู้ป่วยให้เหมาะสม เช่น พูดกับผู้ป่วยช้า ๆ ชัด ๆ และตั้งใจฟังสิ่งที่ผู้ป่วยพูด</p> <p>18. จัดสิ่งแวดล้อม และของใช้ให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ป่วย และสะดวกในการหยิบใช้</p> <p>บทสรุป</p> <p>โรคหลอดเลือดสมอง เมื่อเป็นแล้วมักจะทำให้เกิดความพิการของร่างกาย ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามปกติ ผู้ดูแลต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์และพยาบาลฟื้นฟูสภาพร่างกาย ให้มีกำลังอยู่เสมอ รวมทั้งป้องกันโรคแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น กระตุ้นให้ผู้ป่วยพยายามช่วยเหลือตนเองในสิ่งที่ทำได้ ส่วนผู้ดูแลก็ช่วยเหลือผู้ป่วยในสิ่งที่ผู้ป่วยทำไม่ได้ นอกจากนี้ก็เป็นกำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้ป่วยมีความหวังที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป หากปฏิบัติดังที่กล่าวได้ก็จะส่งผลให้ผู้ป่วย และผู้ดูแลมีความสุขได้</p>		<ul style="list-style-type: none"> - บรรยาย - ชักถาม - สรุปเนื้อหาสำคัญ - แจกคู่มือเรื่องการดูแล และผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง 	<p>ผู้ป่วยและผู้ดูแล สนใจ ฟัง ชักถาม และตอบคำถาม</p>

เรื่อง การให้อาหารทางสายยาง

ผู้สอน พยบาลผู้วางแผนจำหน่าย สถานที่ เตี้ยผู้ป่วย เวลา 15 นาที

ผู้เรียน ผู้ดูแลผู้ป่วยที่ไม่สามารถรับประทานอาหารปากได้

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้ดูแลมีความรู้และเข้าใจวิธีการให้อาหารทางสายยางได้ถูกต้อง

2. ผู้ดูแลสามารถแสดงวิธีการให้อาหารทางสายยางได้ถูกต้อง

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>ผู้ดูแลสามารถบอกและแสดงวิธีการให้อาหารทางสายยาง</p>	<p>เนื้อหา</p> <p>การให้อาหารทางสายยาง</p> <p>การให้อาหารทางสายยางเป็นการให้อาหารโดยตรงถึงกระเพาะโดยผ่านทางสายยาง ดังนั้นเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกายจึงต้องให้อาหารผสมทางสายยางเฉลี่ยแล้วแพทย์จะกำหนดให้ผู้ป่วยได้รับอาหารเหลวครั้งละ 300 มิลลิลิตร 6 ครั้งต่อวัน</p> <p>เครื่องมือใช้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาหารผสม จำนวน 200 – 300 ม.ล. ต่อมื้อ ช้อนพอดีสําหรับใช้ดื่มที่ 2. กระบอกจืดยาสำหรับใส่อาหาร 3. น้ำสะอาด ½ แก้ว (50 – 100 ม.ล.) 4. สำลี หรือผ้าสะอาดชุบน้ำต้มสุก 5. ยาง (หนึ่งสติ๊ก) สําหรับมัดสายยาง 6. ถ้วยสำหรับรองรับเศษอาหารเก่าที่ดูตึงก่อนให้อาหาร 7. ยาหลังอาหารที่บดจนละเอียดแล้ว 	<ul style="list-style-type: none"> - อธิบายและสาธิต - ให้ผู้ดูแลปฏิบัติ - ให้อุ้ในทุกระดับตอน - กระตุ้นให้ทำทุกวัน 	<p>เหยือกใส่อาหารผสม</p> <p>กระบอกจืดยา</p> <p>ยาง 1 เส้น</p> <p>ถ้วย 1 ใบ</p> <p>น้ำสะอาด 1 แก้ว</p> <p>ยาหลังอาหาร</p> <p>จนถึงกัลบ้าน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตจากความสนใจ - การซักถาม - จากการทดลองปฏิบัติให้ดูการให้อาหารทางสายยาง เป็นประจำทุกวันของผู้ดูแล

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>วิธีทำ</p> <ol style="list-style-type: none"> ล้างมือให้สะอาด จัดให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าศีรษะสูง หรือทำนั่ง เช็ดปลายสายด้วยผ้าชุบน้ำต้มสุก ต่อสายยางเข้ากับกระบอกฉีดยา แล้วดูดเอาเศษอาหารเก่าที่ค้างในกระเพาะออก ถ้ามากกว่าครึ่งแก้วให้คืนกลับเข้าไปใหม่ และเดือนเวลาให้อาหารออกไป เพราะอาหารเก่าที่ยังย่อยไม่หมด ถ้าทำแล้วยังมีน้ำให้ตอไปผู้ป่วยอาจจะท้องอืดและอาเจียนได้ ถ้าเศษอาหารเก่าที่ดูดออกมามีน้อยให้ดูดทิ้งไป โดยต้องพับสายยางไว้ก่อนจึงถอดกระบอกฉีดยาออก เอากระบอกสูบล้างในน้ำออก แล้วเทอาหารผสมลงในกระบอกจนเกือบเต็มกระบอก ยกกระบอกให้สูงกว่าศีรษะอาหาร การยกให้สูงมากน้อยขึ้นอยู่กับความหนักของอาหาร ถ้าอาหารข้นมากให้เติมน้ำช่วยละลายและคอยเติมอาหารลงในกระบอกตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ปล่อยให้อากาศเข้าไปในสายยาง เพราะจะทำให้ผู้ป่วยท้องอืดได้ 			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>7. เตรียมอาหารกลางวัน (ถ้าเป็นยาเม็ดต้องบดให้ละเอียด) และให้ยาหลังอาหารแล้วให้นำตาม 1 กระบอก เพื่อเป็นการล้างสายยางให้สะอาด ไม่ควรให้มีเศษอาหารค้างในสายยางเพราะจะทำให้อาหารบูด</p> <p>8. ยกปลายสายยางให้สูงขึ้น เพื่อไม่ให้อาหารย้อนกลับ มาค้างอยู่ในสายยางซึ่งปลายสายยางให้สะอาดแล้ว จึงพับสายยางและมัดด้วยยาง (หนังสติ๊ก)</p> <p>9. ให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าศีรษะสูงอีกประมาณ 1/2 - 1 ชั่วโมง</p> <p>10. นำเครื่องใช้ไปล้างให้สะอาด และเก็บเข้าที่</p> <p>สรุป การให้อาหารทางสายยาง เป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกดูแล สามารถทำได้เมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน โดยคำนึงถึงปริมาณและคุณค่าของอาหารที่ผู้ป่วยต้องการ ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง</p>	<p>พยาบาลสรุป</p>		

แผนการสอน

เรื่อง	การดูแลผู้ป่วยที่มีท่อเจาะคอ
ผู้สอน	พยาบาลผู้วางแผนจำหน่าย สถานที่ เตียงผู้ป่วย เวลา 20 นาที
ผู้เรียน	ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดคอเลือดคั่ง ที่ได้รับการรักษาด้วยการเจาะคอ
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้ดูแลมีความรู้และเข้าใจการดูแลผู้ป่วยที่มีท่อเจาะคอได้ถูกต้อง 2. ผู้ดูแลจะสามารถแสดงวิธีล้างท่อเหล็กภายในและทำแผลเจาะคอได้ถูกต้อง

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>ผู้ดูแลสามารถบอก ความสำคัญของการ เจาะคอได้ถูกต้อง</p>	<p>เนื้อหา</p> <p>หลักการดูแลผู้ป่วยที่มีท่อเจาะคอ สิ่งสำคัญ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การดูแลให้ทางเดินหายใจโล่งอยู่เสมอ - ป้องกันการติดเชื้อและภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ - ล้างท่อภายในและทำแผลท่ออย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ <p>ท่อเจาะคอที่ติดตัวผู้ป่วย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่วนที่ติดกับผนังทรวงอก (ท่อภายนอก) 2. ส่วนที่อยู่ภายใน (ท่อภายใน) ซึ่งสามารถถอดออกมาล้าง ทำความสะอาดได้ <p>การดูแลท่อเจาะคอ</p> <p>เมื่อผู้ป่วยจำเป็นต้องหายใจทางท่อเจาะคอ ผู้ดูแลต้องมีความรู้และเข้าใจวิธีการต่าง ๆ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิธีทำความสะอาดท่อเหล็กภายใน 2. วิธีทำแผล 	<p>อธิบาย</p>		<p>- การซักถาม</p>

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
<p>ผู้ดูแลสามารถบอกหลักของการดูแลท่อเหล็กภายใน</p>	<p>1. วิธีทำความสะอาดท่อเหล็กภายใน เพื่อล้างเอาเศษที่เกาะบริเวณท่อออก ป้องกันการอุดตันของท่อและป้องกันการติดเชื้อเครื่องใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขามรูปไตหรือถ้วยสำหรับตั้งไฟได้ 1 ใบ - แปรงขนขนาดเล็กหรือไม้พันด้วยเศษผ้า หรือลวดสำหรับล้างท่อ - น้ำเดือดสำหรับต้มท่อ <p>วิธีทำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ล้างมือให้สะอาด 2. ต้มน้ำเดือดเตรียมไว้ 3. เทน้ำอุ่นลงในถ้วย 4. ใส่อาบน้ำร้อนออกจากท่อทั้งหมด แล้วจึงถอดสลักของท่อ <p>ภายในแล้วดึงออกมาใส่ในถ้วยน้ำอุ่นที่เตรียมไว้</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. ทำความสะอาดท่อโดยใช้แปรงขัดและใช้ไม้พันเศษผ้าสอดเข้าไปในท่อถูล้างเศษหะออกทั้งหมด 6. นำท่อมานำน้ำประปาจนสะอาด 	<ul style="list-style-type: none"> - อธิบายประกอบอุปกรณ์ - ให้ผู้ช่วย/ผู้ดูแลปฏิบัติให้ดูในทุกขั้นตอนในวันต่อไป - กระตุ้นให้ทำทุกวันจนกระทั่งจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยตั้งไฟได้ 1 ใบ - น้ำต้มสุก - แปรงขนขนาดเล็ก หรือไม้พันด้วยเศษผ้าหรือลวด - น้ำเดือดสำหรับต้มท่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตจากความสนใจ - การซักถาม - การทดลองปฏิบัติให้ดู

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>6. นำไปใส่ในถ้วยที่ตั้งไฟจนน้ำเดือดแล้วยกออกจากเตา</p> <p>7. วางทิ้งไว้ให้เย็น หรือเติมน้ำต้มสุกที่เย็นแล้วเพื่อให้เห็นเร็วขึ้น</p> <p>8. แล้วนำมาใส่ที่เดิมทันที โดยจับบริเวณปีกของท่อซึ่งอยู่ด้านบนเท่านั้นห้ามจับบริเวณตัวท่อเด็ดขาดเพราะจะทำให้ติดเชื้อ</p> <p>9. ก่อนใส่ต้องสลัดเอาน้ำออกสอดท่อลงไปตามความโค้ง และปิดสลักให้เรียบร้อย (ถ้าทำท่อหล่นจะต้องนำไปล้างและต้มใหม่)</p> <p>10. ทำนควรรทำความสะดวกท่อภายในอย่างน้อย 2 ครั้งต่อวัน แต่ถ้ามีเสมหะมาก และเหนียวควรล้างท่อบ่อยขึ้น</p> <p>11. อวยาลิม!! ท่านต้องไม่ดื่มน้ำที่ต้มแล้วมาใส่ทุกครั้ง และไม่ควรรอท่ออนานเกิน 15 นาที เพราะจะทำให้ท่อภายนอกอุตุตัน ใส่ท่อภายในเข้าไปไม่ได้ จนต้องเปลี่ยนท่อใหม่ทั้งชุด</p>			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
ผู้ดูแลสามารถบอกและแสดงวิธีทำแผลที่เอเจอะคอได้ถูกต้อง	<p>2. การทำแผลท่อนทางเดินหายใจ เพื่อให้แผลสะอาด ป้องกันการติดเชื้อ เครื่องใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผ้าก๊อชขนาดกว้าง 4 นิ้ว ยาว 4 นิ้ว 1 - 2 ชิ้น - ไม้พันสำลี หรือปากคีบ (ถ้ามี) - น้ำเกลือ สำหรับล้างแผล - แอลกอฮอล์สำหรับเช็ดรอบแผล - น้ำยาใส่แผล เบตาดีน - ผ้าก๊อชสะอาด (ลอกด้วยน้ำเดือด) สำหรับใส่หน้ายา 2 ใบ - เชือกผ้าสำหรับผูกคล้องคอ - ถุงกระดาษสำหรับใส่ขยะ <p>วิธีทำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ล้างมือให้สะอาด 2. นำชุดทำแผลมาวางใกล้บริเวณศีรษะผู้ป่วย 3. ใช้มือหยิบผ้าก๊อชชิ้นเก่าที่ได้ท่อนเอเจอะคอออกทั้งในถุงขยะ 4. ใช้ไม้พันสำลีชุบแอลกอฮอล์ 70% เช็ดรอบ ๆ แผลด้านนอกอย่าให้โดนแผล แล้วทิ้งในถุงขยะ 	<ul style="list-style-type: none"> - อธิบายประกอบอุปกรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์การทำแผล 	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตจากความสนใจ - การซักถาม - จากการทดลอง

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>5. ใช้ไม้พินลำสั้นต่อไปชุบน้ำเกลือสำหรับล้างแผล เช็ดบริเวณผิวหนังรอบท่อ สอดเช็ดได้ท่อ บริเวณปีกท่อซึ่งมักมีเสมหะเกาะกระจง (โดยยึดหลักการเช็ดจากกึ่งกลาง แผลจนออกมารอบ ๆ แผล) เช็ดและเปลี่ยนไม้พินลำสั้นใหม่ไปเรื่อย ๆ จนกว่าแผลสะอาด</p> <p>6. ใช้ไม้พินลำสั้นใหม่เช็ดแผลให้แห้ง</p> <p>7. ใช้ไม้พินลำสั้นใหม่ชุบเบตาดีนทาแผล และทาสอดได้ท่อแล้วทิ้งไป</p> <p>8. ใช้มือหยิบผ้าก๊อซที่พับให้ได้ดั่งภาพ หรือตัดเป็นรูปตัว "Y" สอดเข้าได้ท่อที่ลະຂ້າງแล้วดึงให้เข้าที่</p> <p>9. ให้ตัดทำแผลทุกครั้งแผลสกปรก เบียดขึ้น</p> <p>10. อุปกรณ์ในการทำแผลภายหลังจากการใช้แล้วต้องนำไปล้าง ผึ่งแดด และควรแยกใช้เฉพาะทำแผลเท่านั้น</p> <p>11. ในกรณีเปลี่ยนท่อหยดต้องสอดท่อใหม่เข้าในรูบริเวณปีกของท่อทั้ง 2 ข้าง แล้วดึงมาผูกเป็นบวมข้างคอเรียบร้อยแล้วจึงตัดท่อฉบับเก่าออก</p>			

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมินผล
	<p>สรุป การดำรงต่อเจาะคอ และการทำแผลจะใช้วิธีการเช่นเดียวกันคือ เน้นความสะอาด และการปรับใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในบ้าน ราคาถูก แต่สิ่งสำคัญคือสะอาด ถูกตามขั้นตอน ซึ่งท่านและผู้ดูแลสามารถทำได้เองที่บ้าน</p>			

ยาที่ใช้ในโรคหลอดเลือดสมอง (stroke)

การรักษาทางยาในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (stroke) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษา นอกเหนือจากการผ่าตัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ischemic stroke การรักษาทางยา ถือเป็นวิธีที่สำคัญ

ยาที่จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ยาสำหรับป้องกัน
2. ยาสำหรับรักษา

1. ยาป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง : ยาป้องกันโรคหลอดเลือดสมองส่วนใหญ่เป็นยาสำหรับป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ

1.1 primary prevention : คือการควบคุมและแก้ไขปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ยาที่ใช้ได้แก่

- ยารักษาโรคความดันโลหิตสูง
- ยารักษาโรคเบาหวาน
- ยาลดไขมันในเลือด

1.2 secondary prevention ; คือการป้องกัน การกลับเป็นซ้ำในคนที่เคยเกิดโรคมาก่อน ยาที่มีผลป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ได้แก่

Aspirin มีคุณสมบัติต้านการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด ช่วยป้องกันการเกิดลิ่มเลือดซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิด stroke มีหลายการศึกษาเพราะว่าการใช้ Aspirin ขนาดต่ำ ๆ ทุกวันสามารถป้องกันการเกิด stroke ได้จาก Canadian Study พบว่า ผู้ที่ได้รับ Aspirin สามารถลดความเสี่ยงต่อการเกิด stroke ได้ถึง 31%

Ticlopidine มีผลป้องกัน stroke ได้เช่นกัน โดยเฉพาะในคนที่เคยเป็น AIA มาก่อน

Warfarin อาจช่วยป้องกันการเกิด stroke ในคนไข้ที่เป็น TIA ได้ แต่มีโอกาสเกิดเลือดออกถึง 2-22%

Heparin ถ้ามองตามทฤษฎี heparin คือว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องตามหลักการและเหตุผล แต่แพทย์หลายท่านถึงว่าเป็นการรักษาที่มากเกินไป

2. ยาสำหรับรักษาโรคหลอดเลือดสมอง

2.1 แบ่งตามความนิยมใช้

ยาที่นิยมใช้บ่อย ได้แก่

- Ticlopidine : สามารถใช้ได้ทั้งป้องกันและการรักษา stroke แต่ส่วนใหญ่ใช้ในผู้ที่ไม่สามารถใช้ Aspirin ได้
- Aspirin : ก่อนให้ต้องทำ CT scan ก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีเลือดบวม
- Warfarin : ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดลิ่มเลือด แต่ต้องระวังภาวะเลือดออกผิดปกติ
- Beta-blockers : ซึ่งใช้ลดความดันโลหิต

ยาที่นิยมใช้รองลงมา ได้แก่

- Dipyridamole } มีการศึกษาค่อนข้างน้อยที่พิสูจน์ว่าได้ผล
- Sulfinpyrazole }
- Nimodipine } จะได้ประโยชน์ถ้าเริ่มได้เร็ว
- Nifedipine }

2.2 แบ่งตามพยาธิสภาพ

- prevention	ยาที่ใช้ได้แก่	Aspirin Ticlopidine Warfarin Heparin
- Cerebral infarction	ยาที่ใช้ได้แก่	Pentaxyl Nimodipine Flunarizine Heparin
- Cerebral embolism	ยาที่ใช้ได้แก่	Heparin Warfarin
- Cerebral hematoma	ยาที่ใช้ได้แก่	Corticosteroids
- Subarachnoid hemorrhage	ยาที่ใช้ได้แก่	Nimodipine Flunarizine

ยาอื่น ๆ ที่ใช้ ได้แก่

1. ยากันชัก ถ้าผู้ป่วยไม่มีอาการชัก ไม่ควรใช้ เพราะจะทำให้ neuron ฟุ้งตัวข้าง
 ยากลุ่มนี้ได้แก่ Benzodizepine :- Diazepam
 Major tranquilizers
 Anticonvulsants :- Phenytoin
2. Steroid ใช้ลดอาการสมองบวม แต่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้
 ได้แก่ Dexamethasone
3. Dehydrating hyperosmolar agent ใช้ลดอาการสมองบวม แต่ยังมีข้อโต้แย้งใน
 ด้านประโยชน์ ได้แก่ mannitol, glycerol
4. Thrombolytic agent เช่น Streptokinase, Urokinase, Tissue - plasminogen
 activator (t-PA) ใช้สำหรับละลายลิ่มเลือด ใช้โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น มีข้อเสีย คือราคา
 แพง และต้องเริ่มใช้ทันทีหลังเกิดอาการจึงจะได้ผล ซึ่งส่วนใหญ่จะวินิจฉัยพบช้าไป

คำแนะนำผู้ป่วยเรื่องยารักษาโรคหลอดเลือดสมอง

คำแนะนำทั่วไป

1. รับประทานยาตามแพทย์สั่ง ไม่เพิ่มหรือลดขนาดยาด้วยตนเอง เพราะอาจเกิดผลเสียที่รุนแรงได้
2. กรณีลืมกินยา ให้กินยาทันทีที่นึกได้ แต่ถ้านึกได้ใกล้ถึงเวลาเมื่อถัดไป ก็ให้กินเมื่อถัดไป โดยไม่ต้องเพิ่มขนาดยาเป็น 2 เท่า
3. เก็บยาไว้ให้พ้นมือเด็ก เก็บให้พ้นแสง ไม่เก็บในที่ชื้น
4. ไม่ควรซื้อยาอื่นด้วยตนเอง นอกเหนือจากยาที่แพทย์สั่ง เพราะยาบางอย่างอาจทำให้ฤทธิ์ของยาที่ใช้อยู่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ถ้าจำเป็นต้องใช้ยานั้น ควรแจ้งให้แพทย์ผู้รักษาทราบ เพื่อปรับเปลี่ยนขนาดยาที่ใช้ให้เหมาะสม

คำแนะนำเฉพาะ

1. Aspirin ใช้ลดความเสี่ยงต่อการเกิด Stroke ออกฤทธิ์โดยป้องกันการเกิดลิ่มเลือดขนาดยาที่ใช้ คือ 325-1300 mg. ต่อวัน
  - ไม่ควรใช้ยาอื่นเอง ยกเว้นแพทย์สั่ง เพราะอาจทำให้เกิดปัญหาเลือดออกได้
  - รับประทานยานี้พร้อมอาหาร นม หรือน้ำเปล่า 1 แก้ว เพื่อลดอาการไม่สบายท้อง
  - ไม่ควรซื้อยาอื่นที่มีส่วนประกอบของ Aspirin มากินเองโดยไม่แจ้งให้แพทย์ทราบ
  - ห้ามกินยานี้ ถ้าหากมีกลิ่นคล้ายน้ำส้มสายชู เพราะยาเสียแล้ว
  - ควรปรึกษาแพทย์ถ้ารับประทานยานี้แล้วปวดท้องมาก หูอื้อ บัสสาวะเป็นเลือดหรือปวดท้องเป็นเวลานาน
  - ถ้ามีเลือดออกที่เหงือกมีจ้ำเลือดตามตัว ต้องแจ้งให้แพทย์ทราบ เพราะอาจเกิดอาการเลือดออกรุนแรงได้
  - ห้ามใช้ในคนที่เป็โรคหอบหืด หรือคนที่แพ้ Aspirin
2. Ticlopidine ใช้ได้ทั้งป้องกันและรักษาโรคหลอดเลือดสมอง ออกฤทธิ์โดยป้องกันการเกิดลิ่มเลือดซึ่งจะไปอุดตันหลอดเลือดในสมอง การใช้อาจทำให้เกิดเลือดออกอย่างรุนแรงได้
  - ควรกินยาพร้อมอาหาร เพื่อลดอาการไม่สบายท้องและทำให้การดูดซึมยาเข้าสู่กระแสเลือดเพิ่มขึ้น
  - ควรกินยาตามขนาดที่แพทย์สั่ง ถ้าลดขนาดยาลงจะทำให้ไม่ได้ผล ถ้าเพิ่มขนาดยาอาจทำให้มีเลือดออกได้

- ถ้ามีรอยช้ำเกิดขึ้น หรือมีเลือดออกแล้วหยุดยาก ให้รีบกลับมาพบแพทย์

3. Warfarin ใช้ป้องกันการกลับเป็นซ้ำของ TIA โดยช่วยป้องกันเกิดลิ่มเลือด แต่อาจทำให้เกิดเลือดออกได้

- ผู้ป่วยต้องใช้ยามตามแพทย์สั่งโดยเคร่งครัด การเพิ่มหรือลดขนาดยาด้วยตนเองอาจเกิดผลเสียที่รุนแรงได้

- ไม่ควรซื้อยามากินเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีส่วนผสมของ Aspirin ควรแจ้งให้แพทย์ และเภสัชกรทราบทุกครั้งที่มีการใช้ยาอื่นนอกเหนือจากที่แพทย์สั่ง

- ต้องแจ้งแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกรว่ากำลังใช้ยานี้อยู่ ก่อนทำการ ผ่าตัด, ทำฟัน, เริ่มใช้ยาหรือหยุดใช้ยาใด ๆ

- ควรแจ้งให้แพทย์ทราบเมื่อได้รับยานี้ แต่รูปร่างและสีเปลี่ยนจากที่เคยกิน (เปลี่ยนบริษัทผู้ผลิต)

- ไม่ควรเปลี่ยนนิสัยการกินจากที่เป็นอยู่ เพราะอาหารบางอย่างจะมีผลต่อฤทธิ์ของยานี้ เช่น ตับวัว, ตับหมู, ชาเขียว, ผักใบเขียว จะยับยั้งฤทธิ์ของยา

- ระหว่างใช้ยานี้ควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจทำให้เกิดบาดแผลได้ง่าย

- ควรเพิ่มความระมัดระวังในการแปรงฟัน หรือโกนหนวดให้มากขึ้น ควรใช้แปรงสีฟันชนิดอ่อน และใช้เครื่องโกนหนวดไฟฟ้า ซึ่งจะปลอดภัยกว่าการใช้ใบมีด

4. Dipyridamole ใช้ลดโอกาสการเกิด Stroke

- ยานี้จะออกฤทธิ์ได้ดี เมื่อให้ก่อนอาหาร 1 ชั่วโมง หรือหลังอาหาร 2 ชั่วโมง และดื่มน้ำตามอย่างน้อย 1 แก้วเต็ม แต่ตัวผู้ป่วยรู้สึกไม่สบายท้องอาจเปลี่ยนเป็นกินพร้อมอาหารหรือนมก็ได้

- อย่าซื้อยาที่มีส่วนผสมของ Aspirin มากินร่วมด้วย เพราะอาจมีเลือดออกรุนแรงได้ ยกเว้นแพทย์เป็นคนสั่งยาให้

- กรณีลืมกินยา แล้วนึกได้ภายใน 4 ชั่วโมงของมื้อถัดไป ไม่ต้องกินยามื้อที่ลืมแต่ให้กินมื้อถัดไปตามเวลาปกติ

1. Pentaxiphylline_ กลไกการออกฤทธิ์ไม่ชัดเจน แต่พบว่ายานี้ช่วยลดความหนืดของเลือดทำให้การไหลเวียนเลือดดีขึ้น อาจเพราะอาการข้างเคียง เช่น คลื่นไส้ อาเจียน มีนงงปวดศีรษะได้ ควรแนะนำให้ผู้ป่วยกินยาพร้อมอาหาร จะลดอาการข้างเคียงลงได้ แต่ถ้ายังมี

อาการข้างเคียงต่อไปเป็นเวลานาน ควรปรึกษาแพทย์ ยานี้จะเห็นผลใน 2-4 สัปดาห์ จึงควรกินยาติดต่อกันอย่างน้อย 8 สัปดาห์

2. Calcium channel antagonists ได้แก่

- Nicardipine

- Nimodipine

ออกฤทธิ์โดยขยายหลอดเลือดในสมอง และช่วยเพิ่มการไหลเวียนเลือดในสมอง แต่อาจทำให้เกิดความดันโลหิตต่ำได้ นอกจากนี้หลังใช้ยาอาจพบอาการปวดศีรษะ มึนงง ร้อนวูบวาบ คลื่นไส้ได้

เอกสารอ้างอิง

Locy, C.F., Armstrong, L.L., Ingrin, N.B., & Lance, L.L. Drug information handbook. (6th ed.) Finland: Lexi - comp inc ; 1998 - 99.

Anderson, P.O., & Knoben, I.E. Handbook of clinical drug data. (8th ed.) Stamford : Appleton of Lange ; 1997 - 98.

ชาญพงศ์ ตั้งคณะกุล. โรคหลอดเลือดสมอง. ใน : ชาญพงศ์ ตั้งคณะกุล , มาลี เซ็นเสถียร , บรรณาธิการ. อายุรศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ ; 2535. หน้า 196-215.

นิพนธ์ พวงวรินทร์, อุดลย์ วิริยเวชกุล. การรักษาโรคหลอดเลือดสมองในปัจจุบัน. ใน : นิพนธ์ พวงวรินทร์, ยุพิน ศุภุทธมงคล, สุภชัย ไชยธีระพันธ์, บรรณาธิการ. อายุรศาสตร์ ทันยุค ๒. โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ ; 2538. หน้า 31-61.

อาหารกับผู้ป่วยหลอดเลือดสมอง

สาเหตุของโรคหลอดเลือดสมองมีหลายสาเหตุ ยังไม่ทราบแน่ชัด แต่อาหารเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรค ซึ่งได้จากอาหารประเภทไขมันสูงไขมัน (fat) เป็นส่วนหนึ่งของไลปิด (lipid) แต่ส่วนมากมักจะเรียกกันว่าไขมันหรือน้ำมันไขมัน ประกอบด้วย ธาตุคาร์บอน ไฮโดรเจน และออกซิเจน เป็นสารประกอบที่ไม่ละลายน้ำ และเป็นสารอาหารที่ให้พลังงาน ไขมัน 1 กรัม ให้พลังงาน 9 กิโลแคลอรี

ไขมันแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ไขมันที่มองเห็น (visible fat) เป็นไขมันที่สามารถมองเห็นได้โดยตาเปล่า เช่น ไขมันที่ติดอยู่กับเนื้อสัตว์ต่าง ๆ มันหมู เนื้อ เช่น ไขมันสัตว์ที่นำมาคั้นหรือเจียวเป็นน้ำมันได้
2. ไขมันที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า (invisible fat) เป็นไขมันที่แฝงอยู่ในเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า เช่น กล้ามเนื้อหมู ออกไก่ เป็นต้น

ในด้านโภชนาการ นอกจากไขมันจะเป็นสารอาหารที่ให้พลังงานแก่ร่างกายแล้ว ยังทำหน้าที่ต่างๆ อีก ดังนี้

1. เป็นแหล่งให้พลังงานแก่ร่างกายโดย 1 กรัม ให้พลังงาน 9 กิโลแคลอรี
2. ให้กรดไขมันจำเป็นที่ร่างกายไม่สามารถสร้างได้
3. ช่วยดูดซึม วิตามิน ที่ละลายในไขมัน ซึ่งได้แก่ วิตามินเอ ดี อี และ เค
4. ช่วยให้อาหารมีลักษณะ นุ่ม กลิ่น รส และลักษณะ สัมผัสของอาหารดี น่ารับประทาน

5. ทำให้รู้สึกอิ่มอยู่ได้นาน เพราะให้พลังงานสูง และช่วยให้ร่างกายอบอุ่น
6. เป็นแหล่งสะสมพลังงาน และร่างกายสามารถนำมาใช้เมื่อต้องการ

การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง ในปริมาณที่มากเกินไปเกินความต้องการของร่างกายทำให้เกิดโรคได้และโรคบางโรค การควบคุมปริมาณไขมันที่บริโภคจะช่วยรักษาบรรเทาและป้องกันอาการแทรกซ้อน เช่น ภาวะไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง โรคอ้วน ถ้าไม่มีการ ควบคุมหรือรักษา จะเป็นสาเหตุนำไปสู่การเป็นโรคหลอดเลือดสมองได้

การควบคุมอาหาร เพื่อลดปัจจัยเสี่ยง ของการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง

1. ลดระดับไขมันให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ

- โคลเลสเตอรอลในเลือด (200 มิลลิกรัม : เลือด 100 มิลลิลิตร)

- ไตรกลีเซอไรด์ในเลือด (150 มิลลิกรัม : เลือด 100 มิลลิลิตร)

2. ลดอาหารที่มีผลต่อความดันโลหิตสูง
3. ควบคุมน้ำหนักให้อยู่ในเกณฑ์ที่ควรจะเป็นโดยคำนวณหาดัชนีน้มน้ำหนักของร่างกาย (BMI)

สูตร น้ำหนักตัวเป็นกิโลกรัม ÷ ส่วนสูงเป็นเมตรยกกำลังสอง
ค่าปกติอยู่ระหว่าง 20 – 24.9 ก.ก. / ตารางเมตร

สาเหตุของภาวะโคเลสเตอรอลสูงในเลือด

1. กรรมพันธุ์ 20%
2. การกินอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ
3. โรคบางชนิด เช่น โรคเบาหวาน โรคไต ฯลฯ

สาเหตุของภาวะไตรกลีเซอไรด์สูงในเลือด

1. กรรมพันธุ์
2. การกินอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ
3. โรคบางชนิด เช่น โรคเบาหวาน โรคไต ฯลฯ
4. ดื่มเหล้ามากเป็นประจำ ตับจะสร้าง VLDL ในเลือดสูงได้

หลักในการแนะนำผู้ป่วยลดเลือดสมอที่มีภาวะไขมันในเลือดสูง

1. เน้นให้ผู้ป่วยเห็นประโยชน์ของการควบคุมอาหาร
2. ให้ผู้ป่วยเข้าใจวิธีการควบคุมอาหาร ไขมัน จำกัดไขมัน
3. ให้ผู้ป่วยสามารถเลือกอาหารทั้งปริมาณ และชนิดที่มีคุณภาพได้
4. เน้นให้เข้าใจเรื่องการกินไข่ให้ได้ครั้งละ 1 ฟอง/วันเว้นวัน
5. ใช้น้ำมันพืช แทนน้ำมันจากสัตว์ โดยเลือกซื้อน้ำมันที่ได้มาตรฐาน
6. ให้ระวังอาหารที่มีไขมัน แทรกอยู่ตามธรรมชาติ และอาหารสำเร็จรูป
7. ควรปรุงอาหารกินเอง เพื่อให้แน่ใจว่า ได้รับกรดไลโนเลอิกเป็นประจำทุกวัน
8. ให้ ผู้ป่วยดัดแปลง ส่วนผสมอาหารให้เหมาะสมที่จะใช้รับประทานได้
9. อ่านฉลากทุกครั้ง เมื่อเลือกซื้ออาหาร
10. งดสูบบุหรี่ งดดื่มสุรา และออกกำลังกายสม่ำเสมอ ควบคู่กับการควบคุมอาหาร

การวางแผนจำหน่าย ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองของฝ่ายโภชนาการ

สำหรับผู้ป่วยที่รับประทานอาหารได้เอง

ระยะเวลาการรักษาในโรงพยาบาล 10 วัน

ระยะเวลา สำหรับผู้ป่วยปลอดภัยอดสมองที่รับประทานอาหารทางปากได้

วันที่ 1-10

- รับคำสั่งจากแพทย์
- คำนวณและกำหนดอาหารจะต้องกำหนดพลังงาน และปริมาณอาหาร/วัน
- กำหนดรายการอาหารแลกเปลี่ยน
- กระจายมืออาหาร
- บริการอาหาร
- ติดตามประเมินผล

วันที่ 6

วางแผนก่อนให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติโดยมีจุดมุ่งหมาย

1. ให้ความรู้พร้อมแนะนำในการปฏิบัติตัวในเรื่องอาหารให้ถูกต้อง
  2. เพื่อให้ผู้ป่วยมีภาวะโภชนาการที่ดีในขณะที่รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลและหลังจากออกจากโรงพยาบาล
  3. เพื่อควบคุมน้ำหนักตัวของผู้ป่วยให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ
  4. เพื่อควบคุมและลดระดับไขมันในเลือดให้สู่ภาวะปกติ
  5. เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อน ที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยได้ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคความดัน โรคเบาหวาน ฯลฯ
  6. เพื่อให้ผู้ป่วยมีสุขภาพที่แข็งแรง
- สื่อที่ใช้แนะนำ ใช้แผ่นพับ และแผ่นภาพพลิก

วันที่ 7

เยี่ยมให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติ

- แนะนำตนเอง
- ถามเรื่องทั่วไป และพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร หรือนิสัยการบริโภคของผู้ป่วย
- ติดตามผลของการจัดบริการอาหารนั้นด้วยว่าเป็นที่ยอมรับของผู้ป่วยหรือไม่
- ให้ความรู้พร้อมแนะนำให้ผู้ป่วยเข้าใจและเห็นความสำคัญเพื่อจะให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการรับประทานอาหารให้เหมาะสมและถูกต้องเกี่ยวกับโรคที่เป็นอยู่
- แจกแผ่นพับให้แก่ผู้ป่วย และญาติ
- บันทึกตามแบบฟอร์ม ให้คำปรึกษาทางโภชนาการ

หมายเหตุ การกำหนดกิจกรรมแต่ละวันสามารถยืดหยุ่นได้ตามแผนการรักษาของแพทย์

วางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองของฝ่ายโภชนาการ

สำหรับผู้ป่วยให้อาหารทางสายให้อาหาร

ระยะการรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลา 10 วัน

ผู้ป่วยที่ให้อาหารทางสายให้อาหาร

ระยะเวลา

1-10	- รับคำสั่งจากแพทย์ - คิดคำนวณและกำหนดอาหาร - ผลิตอาหารตามที่กำหนดไว้ - บริการอาหารแก่ผู้ป่วย - ติดตาม ประเมินผล
วันที่ 6	- วางแผนก่อนให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกับผู้ป่วยหลอดเลือดสมองที่รับประทานอาหารเองได้ - สื่อที่ใช้ในการให้คำแนะนำใช้คู่มือการทำอาหารทางสายให้อาหาร
วันที่ 7	- แนะนำและสาธิตการทำอาหารทางสายให้อาหาร - แจกคู่มือการทำอาหารทางสายให้อาหาร
วันที่ 9	- ประเมินผลโดยให้ญาติลงมือปฏิบัติ การทำอาหารทางสายให้อาหาร - บันทึกตามแบบฟอร์ม ให้คำปรึกษา ทางโภชนาการ

หมายเหตุ การกำหนดกิจกรรมแต่ละวันสามารถยืดหยุ่นได้ตามแผนการรักษาของแพทย์

สูตรอาหารทางสายให้อาหาร
ของฝ่ายโภชนาการ โรงพยาบาลมหาสารคามนครศรีธรรมราช

สูตร BD 1 : 1 พลังงาน 1,000 กิโลแคลอรี ปริมาณอาหาร 1,000 ซีซี

คาร์โบไฮเดรต   โปรตีน   ไขมัน
50 %   20 %   30 %
125 กรัม   50 กรัม   30 กรัม

หมวดอาหาร	กรัม	คาร์โบไฮเดรต	โปรตีน	ไขมัน	พลังงาน	โซเดียม
กล้วยน้ำว้า	50	17	-		60	2
น้ำตาลทราย	100	100	-		400	-
ผักทอง	100	5	2		25	15
เนื้อไก่	150	-	35	15	275	125
น้ำมันพืช	2 ช้อนชา	-	-	10	90	-
ไข่ไก่	2 ฟอง	-	14	10	150	120
รวม		122	51	35	1,000	262

สูตรอาหารทางสายให้อาหาร สูตร 1.5 : 1 พลังงาน 1,500 กิโลแคลอรี : ปริมาณอาหาร 1,000 ซีซี

คาร์โบไฮเดรต   โปรตีน   ไขมัน
50 %   20 %   30 %
187.5 กรัม   75 กรัม   50 กรัม

หมวดอาหาร	กรัม	คาร์โบไฮเดรต	โปรตีน	ไขมัน	แคลอรี	โซเดียม
กล้วยน้ำว้า	100	30			120	4
น้ำตาลทราย	150	150			600	
ผักทอง	150	7.5	3		325	
เนื้อไก่	210		49	21	380	
น้ำมันพืช	3 ช้อนชา			15	135	
ไข่ไก่	3 ฟอง		21	9	225	
รวม		187.5	73	45	1,502.5	

สูตรโปรตีนต่ำ 40 กรัม/วัน 1500 แคลอรี

คาร์โบไฮเดรต   โปรตีน   ไขมัน
55 %   11 %   34 %
206.25 กรัม   41.25 กรัม   56 กรัม

หมวดอาหาร	กรัม	คาร์โบไฮเดรต	โปรตีน	ไขมัน	แคลอรี	โซเดียม
กล้วยน้ำว้า	150	45			200	6
น้ำตาลทราย	160	160			640	-
ผักทอง	150	7.5	3		37.5	22.5
เนื้อไก่	150		35	15	275	125
ไข่ไก่	1 ฟอง		7	5	75	60
น้ำมันพืช	6 ช้อนชา			30	270	
รวม		212.5	45	50		213.5

สูตรอาหารทางสายให้อาหารสูตรโปรตีน 40 กรัม / วัน : 1800 แคลอรี

คาร์โบไฮเดรต   โปรตีน   ไขมัน
55 %   9 %   36 %
247.5 กรัม   40 กรัม   72 กรัม

หมวดอาหาร	กรัม	คาร์โบไฮเดรต	โปรตีน	ไขมัน	แคลอรี	โซเดียม
กล้วยน้ำว้า	200	60			240	8
น้ำตาลทราย	180	180			720	
ผักทอง	200	10	4		50	30
เนื้อไก่	156		35	15	275	125
ไข่ไก่	1		7	5	75	60
น้ำมันพืช	10			50	450	
รวม		250	46	70	1,810	223

สูตรอาหารทางสายให้อาหาร โรคหัวใจ ความดัน 1,000 แคลอรี

คาร์โบไฮเดรต   โปรตีน   ไขมัน
50 %   20 %   30 %
125 กรัม   50 กรัม   30.3 กรัม

หมวดอาหาร	กรัม	คาร์โบไฮเดรต	โปรตีน	ไขมัน	แคลอรี	โซเดียม
กล้วยน้ำว้า	50	15			60	2
น้ำตาลทราย	100	100			460	
ฟักทอง	100	5	2		25	15
เนื้อไก่	150		35	15	275	125
น้ำมันพืช	4 ช้อนชา			10+10	90+90	
ไข่ไก่	2 ฟอง		7+7		28+28	120
รวม		120	44	35	996	262

สูตรอาหารทางสายให้อาหาร สูตรโปรตีนต่ำ 40 กรัม/วัน 1500 แคลอรี

คาร์โบไฮเดรต   โปรตีน   ไขมัน
50 %   17 %   33 %
125 กรัม   42.5 กรัม   36.6 กรัม

หมวดอาหาร	กรัม	คาร์โบไฮเดรต	โปรตีน	ไขมัน	แคลอรี	โซเดียม
กล้วยน้ำว้า	50	15			60	2
น้ำตาลทราย	100	100			400	
ฟักทอง	100	5	2		25	15
เนื้อไก่	150		35	15	275	125
น้ำมันพืช	4 ช้อนชา			10+10	180	
ไข่ไก่	1 ฟอง		7	5	75	60
รวม		120	44	40	1,015	202

สูตร BD 1 : 1 ของธรรมชาติ 1,000 กิโลแคลอรี : 1,000 ซีซี

ส่วนผสม	น้ำหนักเป็นกรัม
กล้วยน้ำว้า	50
น้ำตาลทราย	100
ฟักทอง	100
เนื้อไก่	150
น้ำมันพืช	2 ช้อนชา
ไข่ไก่	2 ฟอง
เติมน้ำต้มผัก	800 ซีซี

สูตรเบาหวาน สูตร 1 : 1 1,000 กิโลแคลอรี : 1,000 ซีซี

ส่วนผสม	น้ำหนักเป็นกรัม
กล้วยน้ำว้า	100
ข้าวกล้อง	40
ฟักทอง	100
เนื้อไก่	90
นมผง	100
น้ำมันพืช	4 ช้อนชา
เติมน้ำต้มผัก	800 ซีซี

สูตรอาหารว่างสายให้อาหาร โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง

สูตร BD 1 : 1 1,000 กิโลแคลอรี : 1,000 ซีซี

ส่วนผสม	น้ำหนักเป็นกรัม
- กล้วยน้ำว้า	50
- น้ำตาลทราย	100
- ฟักทอง	100
- เนื้อไก่	150
- น้ำมันพืช	4 ช้อนชา
- ไข่ไก่	2 ฟอง
- เติมน้ำต้มผัก	800 ซีซี

สูตร กินเอง สูตร 1 : 1 1,000 กิโลแคลอรี : 1,000 ซีซี

ส่วนผสม	น้ำหนักเป็นกรัม
กล้วยน้ำว้า	100
น้ำตาลทราย	80
ฟักทอง	100
น้ำมันพืช	1 ช้อนชา
ไข่ไก่	6 ฟอง
เติมน้ำต้มสุก	1,000 ซีซี
แต่งกลิ่น วานิลลา , รสส้ม	

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

เป้าหมาย เป้าหมายที่สำคัญสำหรับการรักษาผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยวิธีการของเวชศาสตร์ฟื้นฟูคือ เพื่อให้ผู้ป่วยมีความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเอง กลับไปมีชีวิตร่วมความเป็นอยู่ในครอบครัวและสังคม เช่นที่เคยเป็นปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้

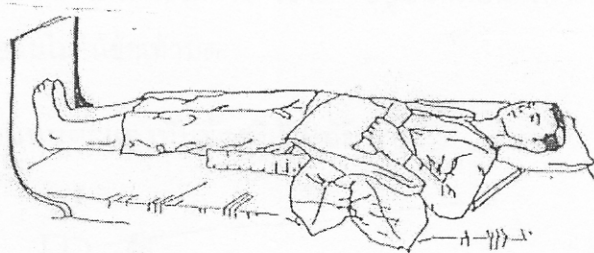
โปรแกรมการฟื้นฟู

1. การจัดทำ

การจัดทำนอนของผู้ป่วยให้ถูกต้อง ขณะทีนอนอยู่บนเตียง ไม่ว่าจะผู้ป่วยจะอยู่ในสภาพหมดสติหรือยังรู้ตัวอยู่ การจัดทำทางให้ถูกต้อง ต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

- เตียงนอน : ควรเป็นเตียงไม้ที่แข็งแรง พื้นเตียงควรเป็นไม้ และสามารถปรับระดับสูง ต่ำ ของเตียงได้
- ที่นอน : ต้องเป็นที่นอนที่แน่น ไม่นุ่มหรือแข็งจนเกินไป
- ผ้าปูที่นอนต้องตึง ไม่มีรอยย่น รอยพับ เพื่อไม่ให้เกิดการถูไถกับผิวหนังของผู้ป่วย อันจะนำมาสู่การเกิดแผลกดทับขึ้นได้
- ทำนอน : การจัดทำนอนสำหรับผู้ป่วย ที่เป็นอัมพาตเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งการนอนทับแขน หรือ ขา ข้างที่เป็นอัมพาตนาน ๆ จะทำให้เกิดการบวมของแขนและขา เกิดข้อยึดติดได้ง่าย การนอนศีรษะสูง อาจเกิดแรงกดต่อบริเวณก้นกบได้

1.1 ท่าหงาย

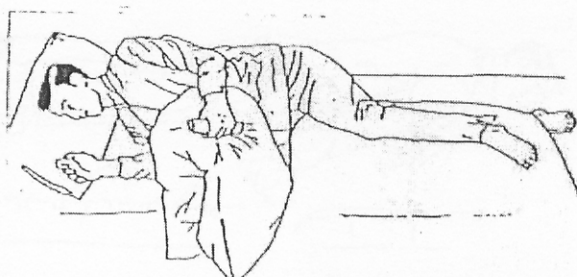
มีหลักในการจัดทำนอนหงาย ดังนี้

1. ศีรษะหนุนอยู่บนหมอนใบเล็ก ๆ ไม่ให้ศีรษะสูงมากไป
2. จัดศีรษะให้หมุนไปทางด้านที่เป็นอัมพาต

3. จัดหมอนบาง ๆ หนุนที่ไหล่และต้นแขนข้างที่เป็นอัมพาต
4. จัดตัวให้ตรง อย่าให้เอียงไปทางด้านที่เป็นอัมพาต
5. ข้อสะโพก ให้หมอนบาง ๆ หนุน หรือใช้วางใต้สะโพกข้างที่เป็นอัมพาต เพื่อกันไม่ให้เรียวกรามเบะออกไปด้านหลัง
6. ข้อเข่าอยู่ในท่าเหยียดตรง หรืองอเล็กน้อย และใช้แผ่นกระดานวางไว้ปลายเตียงกันเท้าตก

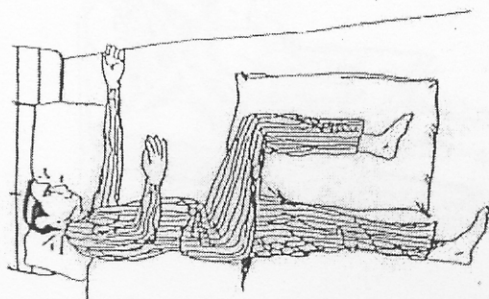
1.2 ท่านอนตะแคง ควรจัดให้นอนตะแคงทั้ง 2 ข้าง แต่ควรนอนตะแคงทับข้างดีมากกว่าข้างที่อ่อนแรง โดยวางหมอนใต้แขน และขาข้างที่อ่อนแรง โดยให้งอตะโพกและเข่า ดังภาพ

1.2.1 ท่านอนตะแคงทับข้างที่ดี

1. นอนตะแคงเต็มตัว
2. ศีรษะโน้มไปทางด้านหน้าเล็กน้อย
3. ลำตัวตรง
4. แขนข้างอัมพาตจัดให้ไหล่งอไปทางด้านหน้า ให้หมอนรองแขน มือวางบนหมอน
5. ขาข้างอัมพาตจัดให้สะโพกงอ เข่างอ อยู่บนหมอน เท้ารองรับไว้บนหมอนเช่นเดียวกัน เพื่อกันไม่ให้ข้อเท้าบิด

1.2.2 ท่านอนตะแคงทับข้างที่เป็นอัมพาต

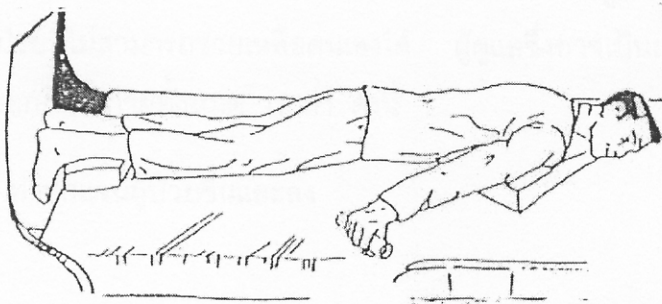

1. ศีรษะโน้มไปทางด้านหน้า
2. ลำตัวตรง
3. แขน ไหล่ ข้างที่เป็นอัมพาตห่อมาจากด้านหน้าช่วงปลายแขนอยู่ในท่าหงายมือ
4. ขาด้านหลัง ข้างอัมพาตจับเหยียด ข้อสะโพกตรง เข่าอเล็กน้อย
5. ขาข้างดีอยู่บนงอไปทางด้านหน้า ใช้หมอนรองรับไว้

1.3 ท่านอนคว่ำ

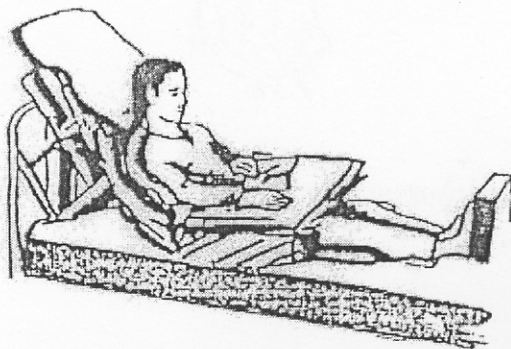
หลักการ : ควรจัดเฉพาะผู้ที่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับหัวใจและการหายใจ

: ควรจัดให้ผู้ป่วยนอนคว่ำอย่างน้อย วันละ 2-3 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที

1. ใช้หมอนแบน ๆ รองใต้ท้อง เพื่อลดส่วนที่แอ่นที่ข้อสันหลังระดับเอว
2. กางแขนออกเล็กน้อย คว่ำฝ่ามือลง ศอกเหยียด หรืองอ 90 องศาก็ได้ มือกำเล็กน้อย
3. ขาเหยียดตรงบนที่นอน ให้เท้าพื้นขอบเตียง หรือใช้ม้วนผ้ารองไว้เหนือข้อเท้า เพื่อลดการกดที่เท้า

1.4 ท่านั่ง

1. จัดให้นั่งโดยมีพนักพิงหลังและศีรษะ อาจไขหัวเตียงขึ้นก็ได้
2. ใช้หมอนแบน ๆ รองใต้เข่า
3. ให้ปลายเท้าทั้ง 2 ข้างยันตั้งฉากกับแผ่นกระดาน เพื่อป้องกันเท้าตก

2. การออกกำลังกายเพื่อการรักษา

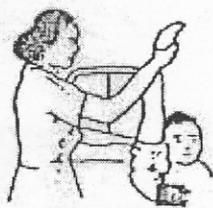
: การออกกำลังกายเพื่อคงพิสัยของข้อ ควรเริ่มทำการออกกำลังกายโดยเร็วอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการยึดติดของข้อ ป้องกันการหดตัวของกล้ามเนื้อและช่วยให้การไหลเวียนของเลือดสะดวกขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งการออกกำลังกายเป็น 2 แบบ คือ

2.1 การออกกำลังกายเพื่อคงพิสัยของข้อโดยผู้อื่นทำให้ เป็นการออกกำลังกายสำหรับผู้ป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ดูแลซึ่งอาจเป็นญาติหรือผู้ใกล้ชิดทำให้ประกอบด้วยการออกกำลังกายทั้งหมด 12 ท่า ดังนี้

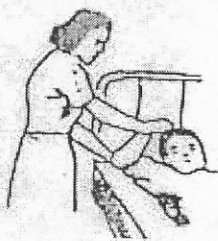
ท่าที่ 1 ท่ายกแขนผู้ป่วยขึ้นและลง

1.1 เริ่มต้นให้จับข้อศอกและข้อมือของผู้ป่วย

1.2 ค่อย ๆ ยกแขนของผู้ป่วยขึ้น

1.3 ค่อย ๆ ยกแขนผู้ป่วยลงข้างลำตัว

1.4 ยกแขนผู้ป่วยขึ้นช้า ๆ จนถึงศีรษะ

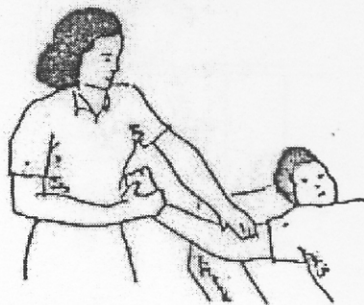

1.5 ทำท่าเดิมซ้ำ

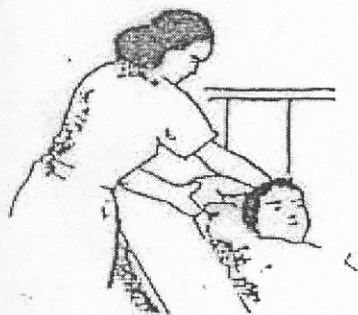
ท่าที่ 2 ท่ากางแขนและหุบแขนเข้า

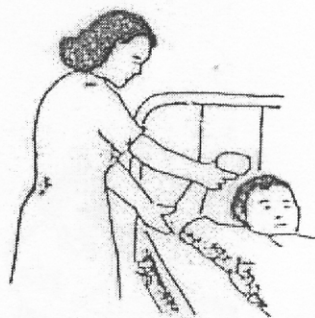
2.1 เริ่มต้นให้จับข้อศอกและข้อมือของผู้ป่วย

2.2 ค่อยกางแขนผู้ป่วยออกห่างจากลำตัว

2.3 กางแขนจนถึงศีรษะระวังอย่าให้ผู้ป่วยปวด

2.4 ค่อย ๆ จับแขนผู้ป่วยหุบเข้าหาตัว

ท่าที่ 3 ทำหมอนข้อไหล่ผู้ป่วยขึ้นและลง

เริ่มต้นให้จับข้อศอกและข้อมือผู้ป่วย โดยให้แขนทาง
ตั้งฉากกับลำตัว ปลายแขนคว่ำและขนานกับลำตัว

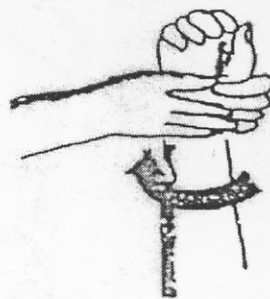
3.2 ค่อย ๆ ยกแขนผู้ป่วยขึ้นข้างบนโดยให้แขนและข้อ
ศอกยังคงอยู่แนวตั้งฉาก ยกขึ้นจนต้นแขนแนบกับ
ที่นอนและแขนส่วนปลายขนานกับศีรษะ

3.3 ยกแขนกลับมาอยู่ในท่าเริ่มต้น

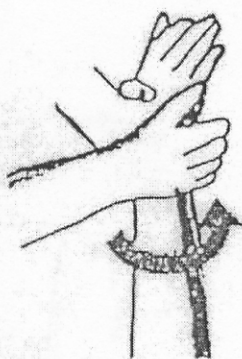
3.4 ทำท่าเดิมซ้ำ

ท่าที่ 4 ท่าหมุนข้อมือผู้ป่วยหงายขึ้นและคว่ำลง

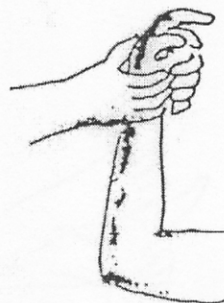

4.1 เริ่มต้น จับข้อมือผู้ป่วย ยกแขนให้ตั้งฉากกับลำตัว

4.2 ค่อยๆ หงายฝ่ามือขึ้น

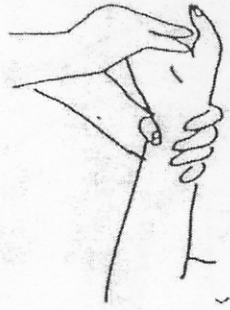

4.3 ค่อยๆ หมุนฝ่ามือผู้ป่วยให้คว่ำลงจนเริ่มรู้สึกตึง

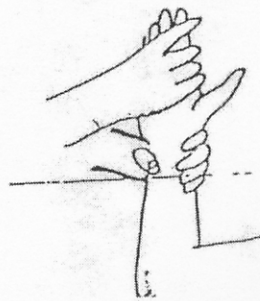
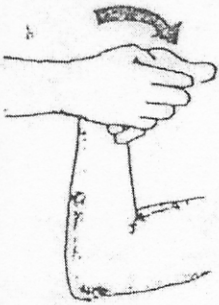
4.4 ทำท่าเดิมซ้ำ

ท่าที่ 5 ท่ากระดูกข้อมือผู้ป่วยขึ้นและลง

5.1 เริ่มต้น จับข้อมือผู้ป่วย ยกแขนให้ตั้งฉากกับลำตัว

5.2 ค่อยๆกระดูกข้อมือผู้ป่วยขึ้นจนเริ่มรู้สึกตึง

5.3 ค่อยๆกระดูกข้อมือผู้ป่วยลงจนเริ่มรู้สึกตึง

5.4 ทำท่าเดิมซ้ำ